ԳԷՕՑ ՖՈՆ ԲԵՐԼԻՇԻՆԳԸՆ

ԵՐԿԱԹԱԲԱԶՈՒԿ

Գրեց՝ ԳԷՕԹԷ

Թրգմ. ՅԱԿՈԲ-ԳՐԻԳՈՐ

(Շար. տես Բազմավէպ 1931, էջ 363)

Բամբերգի եպիսկոպոսական պալատին մէջ

Ճաշասեղանը

Բամբերգի եպիսկոպոսը, Ֆուլդայի վանահայրը, Օլեարիուս, Լիբեսրատուս, Պալատականներ սեղանի վրայ: Գիշերասեղանը և մեծ բաժակները կը վերցուին:

Եպիսկոպոս. — Ներկայիս Պուլոնյի համալսարանին մէջ շատ գերմաններ կ'ուսանին:

Օլեարիուս. — Ազնուական և քաղաքացի, ամէն դասակարգէ կան. և առանց պարծենկոտութեան ըսենք որ իրենք են ամէնէն կարկառուն դէմքերը: Ակադեմիային մէջ որպէս առած կ'ըսեն. «Այնքան աշխատասէր որքան գերման ազնուական մը»: Որովհետեւ եթէ քաղաքացիները գովելի ջանքեր կ'ընեն իրենց տաղանդով շահելու իրենց ազգատոհմին խեղճութիւնը, միւսները նուազ ջանք չեն թափեր վեր հանելու համար իրենց տոհմին հլուչակը՝ գիտութեան և արժանիքի փայլով:

Վանահայր. — Ո՜հ, ո՜հ:

Լիբեսրատուս. — Եւ յետոյ թող գան ըսեն թէ՝ Չիք ինչ նոր ընդ արեգակամբ: Այնքան աշխատասէր որքան ազնուական գերման մը: Իմ ամբողջ կեանքիս օրերուն մէջ այսպիսի բան լսած չէի բնաւ:

Օլեարիուս. — Այո՛, անոնք բոլոր Ակադեմիային զմայլանքն են: Դուն առաջին օրը կ'երթաս և կը տեսնես անոնց ամէնէն տարիքոտ և ամէնէն կարողներէն ոմանք վարդապետապետական գլխարկը դրած: Կայսրը մեծապէս գոհ պիտի ըլլայ, երբ անոնց յանձնէ առաջին տեղերը:

Եպիսկոպոս. — Անոնք անվրէպ կը ստանան այդ գիրքերը:

Վանահայր. — Արդեօք կը ճանչնա՞ք օր. երիտասարդ ազնուական մը Հեսսընէն է:

Օլեարիուս. — Շատ մը Հեսսընցիներ կան:

Վանահայր. — Անունն է . . . Վայրկեան մը: Ի՛նչպէս, ձեզմէ և ո՞չ մէկը գիտէ իր անունը: Անոր մայրը... Ֆոն...: Ան, իր հայրը միականի էր, և մարաջախտ:

Լիբեսրատուս. — Ֆոն Վի՞լգընհոլց:

Վանահայր. — Ձիշտ, Ֆոն Վիլգընհոլց:

Օլեարիուս. — Շատ լաւ կը ճանչնայի զինքը, շատ յատկութիւններով երիտասարդ մը: Մասնաւորաբար կը գովեն զինքը վիճաբանելու կորովին պատճառով:

Վանահայր. — Ատիկա մօրմէն ունի:

Լիբեսրատուս. — Եւ ատիկա՝ եթէ հաւատանք իր էրկան՝ տիկնոջ ամէնէն թերի կողմն էր:

Եպիսկոպոս. — Ի՞նչպէս ըսիք թէ կը կոչուէր կայսրը, որ ձեր օրինագիրքը գրած է.

Օլեարիուս. — Յուստինիանոս:

Եպիսկոպոս. — Փառաւոր մարդ մը: Իր կենա՞ցը:

Օլեարիուս. — Իր յիշատակին: (Կը խմեն):

Վանահայր. — Գեղեցիկ գիրք մը պէտք է ըլլայ:

Օլեարիուս. — Ստուգիւ անիկա գիրքերու գիրքն է. բոլոր օրէնքներուն ամբողջական հաւաքածոն. ուր վճիռներ կը գտնենք որ ամէն դիպուածի կը յարմարին, և ատկէ զատ, լրացնելու համար թերի կէտերը և լուսաւորելու մթին կէտերը՝ ահագին մեկնութիւններով, որոնցմով ամէնէն իմաստուն մարդիկը զարդարած են այս զարմանալի գործին բնագիրը:

Վանահայր. — Հաւաքածոյ մը՝ բոլոր օրէնքներուն: Բաբէ՜, ուրեմն տասը պատուիրաններն ալ մէջն են հարկաւ:

Օլեարիուս. — Ձօրութեամբ, այո՛, բայց ոչ յայտնապէս:

Վանահայր. — Ես ալ այդպէս ըսել կ'ուզէի, պարզ ու մաքուր կերպով, առանց ուրիշ բացատրութեան:

Եպիսկոպոս. — Եւ ինչ որ ամենագեղեցիկն է, ինչպէս որ դուք ալ քիչ առաջ կը դիտէք, կայսրութիւն մը ուր այս օրէնքները ի զօրու ըլլային՝ բացարձակ անդորրութիւն պիտի վայելէր:

Օլեարիուս. — Անտարակոյս:

Եպիսկոպոս. — Բոլո՞ր իրաւագէտ դոկտորները կենա՞ց:

Օլեարիուս. — Պիտի գիտնամ գովել ատիկա: (Կը խմեն): Տար Աստուած որ իմ հայրենիքիս մէջ ալ այսպէս խօսէին:

Վանահայր. — Ուրտեղէ՞ն էք, գիտնական դոկտոր:

Օլեարիուս. — Մայնի Ֆրանքֆուրտէն, Ձերդ Սրբազնութիւն:

Եպիսկոպոս. — Հոն լաւ չէ՞ք տեսնուած դուք, տեարք:

Օլեարիուս. — Շատ տարօրինակ բան է: Հոն էի հօրս ժառանգութիւնը գրաւելու. խուժանը քիչ մնաց քարկոծէր զիս, երբ իմացաւ որ իրաւաբան եմ:

Վանահայր. — Աստուա՛ծ չընէր:

Օլեարիուս. — Բայց տե՛ս թէ ուսկից առաջ կու գայ այդ բանը: Քաղաքապետականները որ մեծ համբաւ կը վայելեն, բոլորովին անգէտ են հռոմէական օրէնքին: Կը կարծեն տարիքով և փորձառութեամբ ձեռք բերուած ծանօթութիւն մը՝ քաղաքին ներքին և արտաքին վիճակի մասին՝ բաւական է: Յետոյ անոր մասին եղած դատաստանները հին բարքերու և հազիւ քանի մը սահմանադրութիւններու համեմատ:

Վանահայր. — Շատ լաւ է ատիկա:

Օլեարիուս. — Բայց երբեք բաւական չէ: Մարդկային կեանքը կարճ է, և մէկ սերունդի մէջ բոլոր դէպքերը չեն ներկայանար: Արդ, մեր օրինագիրքը հաւաքածոյ մըն է դիպուածներու որ շատ դարերու ընթացքին հանդիպած են: Ու յետոյ մարդուս կամքը տկար է, իր կարծիքը ենթակայ փոփոխութեան. այսօր մէկը կը վաւերացնէ այն՝ ինչ որ ուրիշ մը զայն դատապարտեր էր: Ու այսպէս սխալը և անիրաւութիւնը անխուսափելի են: Մինչդեռ մենք այս ամէն բաներուն համար դրական օրէնքներ ունինք, որոնք անփոփոխ են:

Վանահայր. — Ատիկա հարկաւ աւելի լաւ է:

Օլեարիուս. — Եւ սակայն այդ է որ ժողովուրդը չ'ուզեր ըմբռնել: Որքան ալ սիրահար ըլլայ նորութեանց, սակայն կը զարհուրի ամէն բանէ որ կը ձգտի զինք իր հինցած կոյր սովորութիւններէն ետ դարձնել: Իրաւագէտը իրենց աչքին՝ խանգարիչ մըն է պետութեան, քսակահատ մը. և կը սկսին կատղիլ երբ այդպիսի մէկը գայ իրենց մէջ հաստատուելու:

Լիբեսրատուս. — Ֆրանքֆուրտէ՞ն էք: Հոն շատ լաւ ճանչցուած եմ: Մաքսիմիլիան կայսրին թագադրութեան ակռայ կոտրտելու բաւական բան տուինք ձեր խօսեցեալներուն: Ձեր անունը Օլէարիուս է: Ես այս անունով մէկը չեմ ճանչնար հոն:

Օլեարիուս. — Հայրս Լիսլմանն կը կոչուէր: Բայց որպէս զի վերնայ այն անյարմարութիւնը որ այս անունը պիտի պատճառէր իմ լատիներէն գրքերուս ճակտին՝ թողի զայն՝ երեւելի ուսուցչապետներու օրինակին և խըրատին հետեւելով, և առի Օլէարիուս:

Լիբեսրատուս. — Լաւ ըրիք որ մեկնութիւնը տուիք. մարգարէն արժէք չունի իր հայրենիքին մէջ: Գուցէ ձեր մայրենի լեզուին մէջ ալ նոյն ճակատագիրը վիճակէր:

Օլեարիուս. — Պատճառը ատոր մէջ չէր:

Լիբեսրատուս. — Ամէն ոք մէկէ աւելի պատճառներ կ'ունենայ:

Վանահայր. — Մարգարէն արժէք չունի իր հայրենիքին մէջ:

Լիբեսրատուս. — Գիտէ՞ք թէ ինչու համար, գերյարգելի տէր:

Վանահայր. — Որովհետեւ հոն ծնած ու մեծցած է:

Լիբեսրատուս. — Անշուշտ, ատիկա մէկ պատճառը կրնայ ըլլալ: Միւսն այս է. փառքի և սրբութեան լուսապսակը որ հեռուէն գիտողներուն աչքին կը փայլի այս պարոններուն գլխուն վրայ, երբ մօտէն դիտենք՝ կը ցնդին. և այն ատեն անոնք փոքրիկ քուրջի կտորներ կը դառնան:

Օլեարիուս. — Կ'երեւայ որ պաշտօն ունիք ճըշմարտութիւններ ըսելու:

Լիբեսրատուս. — Քանի որ արիութիւն ունիմ զանոնք ըսելու, բառեր չեն պակսիր ինձ զանոնք բացատրելու:

Օլեարիուս. — Բայց հնարաւորութիւն ունի՞ք զանոնք լաւ տեղը դնելու:

Լիբեսրատուս. — Ամէն տեղ ուր տգրուկները կը ծծեն՝ լաւ դրուած են:

Օլեարիուս. — Բաղնեպանները գոգնոցէն կը ճանչցուին և արուեստն ալ իր յաջողութիւն-

digitised by A.R.A.R.@

ներէն. նախազգուշութեան համար լաւ կ'ընէիք, եթէ բոժոժներ անցնէիք ձեր գլխանոցին։

Լիբետրառուտ. — Ո՞ւր առիք ձեր աստիճանները։ Այս բանը ձեզի կը հարցնեմ որովհետեւ այն պարագային որ միտքս դնեմ բժշկութեան հետեւիլ, պիտի ուզեմ ճանչնալ ճշմարիտ հնոցը։

Օրհարիուս. — Ալ անտանելի կը դառնաք...

Լիբետրառուտ. — Իսկ դուք շատ տանելի և կարեւոր մարդ...

(Եպիսկոպոս և վանահայր կը խնդան)

Եպիսկոպոս. — Ուրիշ բանի մասին խօսեցէք։ Շատ մի՛ տաքնաք, պարոններ։ Ճաշի վրայ ամէն բան կը կարգադրուի։ Ուրիշ նիւթի մը անցէք, Լիբետրառուտ։

Լիբետրառուտ. — Ֆրանքֆուրտի մօտ փոքրիկ տեղ մը կայ որ Սաքսընհաուզ կը կոչուի։

Օրհարիուս (Եպիսկոպոսին). — Սրբազան Տէր, Թուրքերու դէմ ղրկուած արշաւանքի մասին ինչ լուր կայ։

Եպիսկոպոս. — Կայսրը նախ, որպէս կարեւորագոյն գործ, կայսրութիւնը պէտք է հանդարտեցնէ, ներքին անհամաձայնութիւնները վերցնէ և դատարաններու համբաւը ուժեղացնէ։ Յետոյ, կ'ըսեն, անձնապէս պիտի երթայ կայսրութեան և քրիստոնէութեան թշնամիներուն դէմ։ Ներկայիս անձնական կռիւներ դեռ կը զբաղցնեն զինքը, և պետութիւնը, հակառակ քառասնամեայ հաշտութեան, դեռ միշտ մարդասպաններու վիհ մըն է։ Ֆրանքոնիա, Շուաբէն, Վերին Հռենոսը և շրջակայ երկիրները քանի մը յաշտկոտ և յանդուգն ասպետներու ձեռքն ինկած են։ Սիքինգէն, Սելբից կաղը, Բերլիշինգէն՝ յայտնապէս կ'արհամարհեն այս տեղերուն մէջ կայսեր վեհափառութիւնը։

Վանահայր. — Ինչպէս, եթէ Նորին Վեհափառութիւնը ատանկ բաներու չխառնուի, այդ ստահակները օր մը պիտի գան և զմեզ ալ տոպրակը պիտի խոթեն։

Լիբետրառուտ. — Աչքաբաց ստահակ մը ըլլալու է ա՛ն, որ Ֆուլդայի գինիի տակառը տոպրակի մը մէջ խոթել ուզէ։

Եպիսկոպոս. — Բերլիշինգէն շատ տարիներէ ի վեր անհաշտ թշնամիս է և չեմ կրնար ըսել թէ ինչպէս օրերս կը դառնացնէ. բայց կը յուսամ թէ շուտով պիտի ազատիմ անկէ։ Կայսրը ներկայիս ժողով ունի Հապսպուրկի։ Պէտք եղած միջոցներն արդէն ձեռք առած ենք. ան չի կրնար փախչիլ։ Պարոն դոկտոր, կը ճանչնա՞ք Ադելբերտ Ֆոն Վայզլինգենը։

Օրհարիուս. — Ո՛չ, Ձերդ Սրբազնութիւն։

Եպիսկոպոս. — Եթէ այդ մարդուն գալստեան սպասէք, պիտի գոհ ըլլաք՝ աշխարհիս ամէնէն ազնիւ, ճարտար և ամենահաճոյալի ասպետը տեսնելով։

Օրհարիուս. — Հրաշալի մարդ մը ըլլալու է, որ այսպիսի բերնէ մը այսպիսի դրուագներ կը ստանայ։

Լիբետրառուտ. — Ո՛չ մէկ համալսարան յաճախած է։

Եպիսկոպոս. — Ատիկա գիտենք։ (Ծառաները պատուհանին առջեւ կը վազեն) Ի՞նչ կայ։

Ծառայ մը. — Ճիշտ հիմա Ֆերբեր, Վայզլինգենի զինուորներէն մէկը, գղեակին դռնէն ներս կը ձիավարէ։

Եպիսկոպոս. — Տեսէք թէ ի՞նչ կը բերէ. անշուշտ ասպետին գալստեան լուրը։ (Լիբետրառուտ կ'երթայ։ Ամէնքը ոտքի կ'ելլեն և բաժակ մ'ալ կը պարպեն։ Լիբետրառուտ ներս կը մտնէ)։

Եպիսկոպոս. — Լո՛ւր ուրեմն, ի՞նչ լուր։

Լիբետրառուտ. — Կը փափաքէի որ ուրիշ մը ըսէր ատիկա Ձեզի։ Վայզլինգենը գերի բռնուած է։

Եպիսկոպոս. — Ո՞հ...

Լիբետրառուտ. — Բերլիշինգէն զինքը և երեք զինուորներ Հազլախի մօտ բռներ է։ Անոնցմէ մին փախած է այս լուրը Ձեզի բերելու համար։

Վանահայր. — Անիծեա՛լ լուր։

Օրհարիուս. — Ցաւը հոգիս կը թափանցէ։

Եպիսկոպոս. — Կ'ուզեմ զինուորը տեսնել. վեր բերէք զինքը։ Պէտք է խօսիմ հետը։ Սենեակս բերէք։ (Կը մեկնի)

Վանահայր. (Նորէն սեղան կը նստի). — Բաժակ մըն ալ։

(Ծառաները կը լեցնեն)

Օրհարիուս. — Չի՞ փափաքիր Ձեր գերարգութիւնը պարտէզին մէջ փոքրիկ պտոյտ մը ընել։ Ճաշէն վերջ կեցիր կանգուն, կամ հազար քայլ շրջէ հեռուն։

Լիբետրառուտ. — Իրաւ, նստիլը ձեզի համար առողջարար չէ։ Կաթուած կը ստանաք։

Վանահայր (ոտքի կ'ելլէ)։

Լիբետրառուտ (ինքնիրեն). — Մէյ մը որ քեզ դուրս հանեմ, պէտք եղած դասը պիտի տամ քեզի։

(Կը մեկնին)

ՀՍՍՀ ՊԵՏԱԿԱՆ ԳՐԱԴԱՐԱՆ
Բաց. ՊՄՇ, Ինֆորմատորիում
ՀՍՍՀ-ՍՍՀ Ա.
Մաշտոցյան

digitised by A.R.A.R.@

ԼՈՅՍ ՏԵՍԱՆ
ՎԵՆԵՏԿՈՅ ՄԽԻԹԱՐԵԱՆ ՏՊԱՐԱՆԷՆ

Հ. ԴԱՆԻԷԼ Վ. ՍՏԵՓԱՆԵԱՆ

ԳՐՊԱՆԻ ԲԱՌԱՐԱՆ
ՀԱՅ - ԳԱՂԼԻԵՐԷՆ
ԳԵՂԵՑԻԿ ՏՊԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

Երկսիւն, ամենաճոխ բառամթերքով, և գաղղիական ոճերով լաւագոյնը որ լոյս տեսած ըլլայ ցարդ

(ԳԻՆ՝ ՖՐ. Զ. 3)

Հայ տաղանդաւոր և սիրուած քերթող
ԹՈՎՄԱՍ ԹԵՐՋԵԱՆԻ
ԲԱՆԱՍՏԵՂԾՈՒԹԵԱՆՑ ՀԱՒԱՔԱԾՈՆ
ԵՐԿՈՒ ՀԱՏՈՐ
մեծադիր եւ շքեղ տպագրութիւն
Զեղչուած գին, կանխիկ, ճանապարհածախսով
Իտալիա՝ Տոլար 2.86 — Արտասահման՝ Տոլար 3.12
կը վաճառուի միայն Ս. Ղազարու տպարանէն

ՕՐԱՑՈՅՑ ԵՒ ԳՈՒՇԱԿ ՕԴՈՅՑ
ՆԱՀԱՆՋ ԹՈՒԱԿԱՆԻՆ ՔՐԻՍՏՈՍԻ
1932
ԹՈՒԻՆ ՀԱՅՈՅ ՌՅՉԱ — ՌՅՉԲ
(ՃՀԶ - 176րդ տարի) — Գին՝ թղթակազմ Ֆր. Զ. 0.50

ՀԱՅԿԱԿԱՆ
ԳՐՈՇՄՆԵՐ
100 ՀԱՏԸ
5 ՖՐ.

Հ. ՍԻՄԷՈՆ ԵՐԵՄԵԱՆ

ԱԶԳԱՅԻՆ ԴԷՄՔԵՐ
ԳՐԱԳԼԽՏ ՀԱՅԵՐ
ԻՆՆԵՐՈՐԴ ՇԱՐՔ
*** (ԳԻՆ՝ ՖՐ. Զ. 3) ***

Հ. ԱՆԱՆԻԱ ԳՈՆՏԱՖՃԵԱՆ

ՆՈՐ ԸՆԹԵՐՑԱՐԱՆ
ՆԱԽՆԱԿԱՆ ԵՒ ԵՐԿՐՈՐԴԱԿԱՆ
ԴՊՐՈՑԱՑ ՀԱՄԱՐ
ԱՅԳԵՍՏԱՆ
ՄԱՍՆ ԱՌԱՋԻՆ
Բ. Տպագրութիւն
(ԳԻՆ՝ ՖՐ. Զ. 1)

ԸՆԴ ՄԱՄԼՈՎ

ՊԱՏՄՈՒԹԻՒՆ
ՀԱՅ ԴՊՐՈՒԹԵԱՆ
Հ. Գ. ՉԱՐԲՀԱՆԱԼԵԱՆԻ

Ա. Զ Գ.

Տպարանս կը ստանձնէ ամէն տեսակ հրատարակութիւն Հայ և Եւրոպական լեզուներով, ինչպէս նաեւ՝ վաճառականական թուղթեր, Նամականի, Նամակաբեր, Քարտեր՝ Գուինտիպ և պարզ, Այցեւոմսեր, Պիտակներ, և այլն։ Անթերի տպագրութիւն և մատչելի գիներ։

Դիմել՝
Imprimerie Arménienne
St. Lazare
VENISE
(Italie)

ԼԱՒԱԳՈՅՆ ԿԱՂԱՆԴԱՅԻՔԸ

Թանկարժէք և արդիւնաշատ Կաղանդի նուէր մը եթէ կը փափաքիք ընել ձեր մէկ բարեկամին և կամ ձեր զաւկին, տարեկան «ՎԱՍՏԱԿ»ի բաժանորդագրութիւն մը նուիրեցէք, որպէս զի ամբողջ տարուան ընթացքին տեղեակ մնայ մեր, ընդհ. աշխարհի առեւտրական, տնտեսական և կլիմատական իրագործութեանց։

Բաժնեգին 50 թիւի համար՝ Թուրքիա 500 Գրշ.
Արտասահման 60 Ֆր. ֆրանս. կամ 2.50 Տոլար
Հասցէ՝ «VASTAK» Revue Commerciale
B. P. 393, Yeni-Cami
Istanbul (Turquie)